

आदर्श-प्रश्न-पत्रम् -2017
संस्कृतम् {केन्द्रिकम्}
SANSKRIT CORE
SAMPLE QUESTION PAPER

Std : XII

समय: : होरात्रयम्

पूर्णाङ्काः : 100

निर्धारित समय: – 3 घण्टे

अधिकतम अंक -100

Time allotted – 3 Hours

Maximum Marks - 100

निर्देशाः

Instructions :

- सङ्केताभावे सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेनैव लेखनीयानि ।
जहाँ संकेत न वहाँ सभी प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में ही लिखें।
Answer all questions in Sanskrit, unless instructions are given otherwise
- अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः भविष्यन्ति ।
इस प्रश्नपत्र में चार खण्ड हैं ।

There are four sections in this question paper.

खण्ड : क (SECTION A)

अपठितांश - अवबोधनम्

अपठितांश – अवबोधन

UNSEEN READING COMPREHENSION

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

10अङ्काः

निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर प्रदत्त प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए -

Read the following passage and answer the given questions in Sanskrit :

गद्यांश :

लोकयानेषु आवागमनं दिनानुदिनं यातनाप्रदम् एव परिकल्पते । अद्यत्वे निजीलोकयानेषु चालकाः परिचालकाश्च यात्रिभ्यः आरोहणं तु अतिथिवत् श्रद्धया कारयन्ति, यत्र तत्र लोकयानम् अवरुध्य गन्तारम्, अगन्तारं वा आरोहणाय आह्वयन्ति, 'अतिथिदेवो भव' इति भारतीयपरम्परां सुष्ठुतया परिपालयन्ति । यात्रिणः स्वकार्यस्थलं प्रति विलम्बिताः भवन्ति, भवन्तु चेत् परं तेषाम् अधिकाधिकानि चिटिकापत्राणि तु विक्रीतानि स्युः एव इत्येतत् तेषां मनस्सु वर्तते । एकवारं जनानां लोकयाने प्रविष्टे सति तेषाम् औदार्यं माधुर्यञ्च न जाने कुत्र एति । यात्रीणाम् अवतरणसमये तु विशेषतः एतावतीं शीघ्रतां कुर्वते येन प्रायशः दुर्घटनाः अपि भवन्ति । तस्मात् एतेषु लोकयानेषु यात्रा महत्या सावधानतया जागरुकतया च करणीया । अस्माभिः सदैव स्मरणीयं यत् सावधानता दुर्घटनायाः अपेक्षया श्रेयस्करी भवति ।

प्रश्नाः

अ एकपदेन उत्तरत

½×4=2

एक शब्द में उत्तर लिखिए

Answer in one word only.

- (i) यात्रिणः कं प्रति विलम्बिताः भवन्ति ?
- (ii) चालकाः परिचालकाश्च यात्रिभ्यः आरोहणं कथं कारयन्ति ?
- (iii) का श्रेयस्करी ?
- (iv) यात्रीणाम् अवतरणसमये प्रायशःकां कुर्वते ?

ब पूर्णवाक्येन लिखत

1×2=2

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए

Answer in a complete sentence :

- (i) लोकयानेषु चालकाः परिचालकाश्च किं सुष्ठुतया परिपालयन्ति ?
- (ii) चालकानां मनस्सु किं वर्तते ?

स यथानिर्देशम् उत्तरत

1×4=4

यथा निर्देश उत्तर दीजिए

Answer as directed

- (i) 'कष्टदायकम्' इति पदस्य समानार्थकं पदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत ।
- (ii) 'विलम्बिताः भवन्ति' अत्र भवन्ति इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत ।
- (iii) 'एतावतीं शीघ्रताम्, अत्र विशेषणपदं किम् ?
- (iv) 'आरोहणसमये' इति पदस्य विपरीतार्थकं पदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत ।

द अस्य अनुच्छेदस्य कृते समुचितं शीर्षकं लिखत

2

इस अनुच्छेद का समुचित शीर्षक लिखिए ।

Write a suitable title for this passage.

खण्ड : ख (SECTION B)

संस्कृतेन रचनात्मककार्यम्

संस्कृत रचनात्मक कार्य

SANSKRIT WRITING SKILLS

15 Marks

2. भवतः नाम हार्दिकः अस्ति । भवान् छात्रावासे वसति । अजन्ता-एलोरा-गुहादर्शनार्थं शैक्षिकयात्रायै गन्तुम्

इच्छति । धनप्रेषणार्थं पितरं प्रति लिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितशब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत । 5

आपका नाम हार्दिक है और आप छात्रावास में रहते हैं । शैक्षिक यात्रा के लिए अजन्ता-एलोरा की गुफाओं को देखने जाना चाहते हैं । धन भेजने के लिए पिता को लिखे पत्र में रिक्तस्थानों को मंजूषा में दिए गए उचित शब्दों से भरिए ।

You are Hardik and stay in a hostel. You want to visit Ajanta – Allora in educational trip. Fill in the blanks in the letter written to your father for sending money. Select appropriate words from the given box.

14, अन्ना-छात्रावासः

(1) -----

परमादरणीयाः (2)----- !

सादरं प्रणमामि ।

सविनयं (3)-----यत् मम त्रैमासिकी परीक्षा समाप्तिं गता । मम (4) -----शोभनानि अभवन् । अस्मिन् (5) ----- अहं गृहं न आगमिष्यामि , यतः विद्यालयेन एकस्याः (6) ----- प्रबन्धः कृतः । एषा अजन्ता एलोरागुहानां दर्शनाय आयोजिता वर्तते । यात्राव्ययार्थं (7) ----- रूप्यकाणि आवश्यकानि । कृपया प्रेषयन्तु भवन्तः ।

शेषं सर्वं कुशलम् । मम (8)----- अग्रजाय च सादरं प्रणामाः ।

भवदीयः (9) -----

हार्दिकः ।

मञ्जूषा

चेन्नैतः , निवेदयामि, प्रियपुत्रः,
शैक्षिकयात्रायाः, पञ्चसहस्रम्,
नवदेहली, ग्रीष्मावकाशे, जनन्यै,
उत्तरपत्राणि, पितृमहाभागाः

श्री अशोककुमारः,
1, संस्कृति अपार्टमैण्ट,
(10) -----

3. मञ्जूषाप्रदत्तपदानां सहायतया अधोलिखितायां लघुकथायां रिक्तस्थानानि पूरयित्वा कथां पुनः लिखत ½×10=5 मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से निम्नलिखित लघुकथा में रिक्तस्थानों की पूर्ति कर कथा को पुनः लिखिए ।

Fill in the blanks in the following short story with the help of the words given in the box below and rewrite the same.

एकः (1)----- आसीत् । सः एकदा आहारार्थं (2)----- इतस्ततः भ्रमति स्म । एकत्र सः द्राक्षालताम् अपश्यत् । लतायाम् (3)----- द्राक्षाफलानि विद्यन्ते स्म । फलेभ्यः मधुरः(4)-----आयाति स्म । जम्बूकः अचिन्तयत् यत् अद्याहम् एतैः पक्कैः(5)----- एव भोजनं करिष्यामि । सः द्राक्षां (6)----- उपरि अकूर्दत् । किन्तु द्राक्षाफलानि न प्राप्नोत् । जम्बूकः पुनः पुनः (7)----- तथापि फलानि प्राप्तुं न अशक्नोत् । सः कुपितः खिन्नः च अभवत् । सः तानि द्राक्षाफलानि (8)----- अवदत् च 'इमानि द्राक्षाफलानि (9)-----' इति । अनन्तरं सः ततः (10)----- पलायितवान् ।

मञ्जूषा

उदपतत्, अटव्याम्, द्राक्षाफलैः, जम्बूकः, अदूषयत्, गन्धः, लब्धुम्, दूरं, अनेकानि, आम्हानि

4. मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहाय्येन पञ्चसु संस्कृतवाक्येषु 'शाक-आपणः' इति विषये लिखत-5
मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से 'शाक-आपणः' के विषय में पांच वाक्य संस्कृत में लिखिए ।

With the help of the words given in the box below describe ' शाक-आपणः' in five sentences.

मञ्जूषा

विविधानि शाकानि – पलाण्डुः, आलुकम्, कारवेल्लम्, मरीचिका, वृन्ताकम्, वार्तिकी इत्यादीनि , केतारः, विक्रेतारः, जनसम्मर्दः, धनपत्राणि, कोलाहलम्, उच्चैः, आह्वयन्ति, पङ्कयुक्ता भूमिः, अस्वच्छता, अवकरः, मक्षिकाः, इतस्ततः, महार्घम्, फलानि ।

खण्ड : ग (SECTION - C)

अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

अनुप्रयुक्त व्याकरण

APPLIED GRAMMAR 30 Marks(30 अङ्काः)

5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिच्छेदं कुरुत -

निम्नलिखित वाक्यों में रेखाङ्कित पदों का सन्धि विच्छेद कीजिए -

Disjoin 'सन्धि' in the underlined words of the following sentences :

1×6=6

- (i) भवत्वधुना अहं गन्तुं कामये ।
(ii) तवौदार्यम् एतत् यत् भवान् धनं विना एव मम सहाय्यम् अकरोत् ।
(iii) एतज्ज्ञात्वा सः खिन्नः जातः ।
(iv) वाग्देवी सरस्वती त्वयि कृपां कुर्यात् ।
(v) यदा अत्र कार्यमेव नास्ति तर्हि पुनरत्र किमर्थम् आगतः भवान् ?
(vi) बाला अत्र मोदन्ते , अतः चिन्ता मास्तु ।

6. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितसमस्तपदानां विग्रहाः लेखनीयाः -

निम्नलिखित वाक्यों में रेखाङ्कित समस्तपदों के विग्रह लिखिए -

Expound the underlined words of the following sentences :

1×6=6

- (i) भारतीयाः गोहितं कामयन्ते ।
(ii) पाणिपादं प्रक्षाल्य सः भोजनाय उपाविशत् ।
(iii) निर्माक्षिकं इदं उपहारगृहम् ।
(iv) अयं सप्ताहः सुष्ठुतया सम्पन्नः ।
(v) जनोऽयं विशालाक्षः वर्तते ।
(vi) प्रियंवदः बालः सर्वैः लाल्यते ।

7. अधोलिखितेषु कोष्ठकान्तर्गतप्रकृतिं प्रत्ययं च योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूर्यत -

निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक के अन्तर्गत दी गई प्रकृति के साथ निर्दिष्ट प्रत्यय को जोड़कर रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks in the following sentences by adding suffixes to the roots and words given in the brackets : 1×8=8

- (i) ताः युवत्यः गीतानि ----- (श्रु + शत) अगच्छन् ।
- (ii) तस्य माता ----- (अधिकार + इन्) अस्ति ।
- (iii) बालोऽयम् अधुनैव ----- (स्ना + क्त) ।
- (iv) कालिदासस्य ----- (मूर्ख + तल्) विज्ञाय विद्योत्तमा खिन्ना जाता ।
- (v) पितुः वचनानि ----- (नि + शम् + ल्यप्) रामः अविचार्य एव वनं गतवान् ।
- (vi) कार्यस्य ----- (प्र + गम् + क्तिन्) दृष्ट्वा अधिकारी अमोदत ।
- (vii) रमेशः वृक्षम् ----- (आ + रुह् + तुमुन्) इच्छति ।
- (viii) संसारे सर्वैः दुःखानि ----- (सह् + तव्यत्) ।

8. अधोलिखितवाक्येषुकर्तृक्रियापदयोः अन्वितिः क्रियताम् -

निम्नलिखित वाक्यों में कर्ता एवं क्रियापदों की अन्विति कीजिए -

Write the suitable verbs according to the subject in the following sentences : 1×5=5

- (i) पिता स्वापत्ये ----- । (स्निह्यामि / स्निह्यति)
- (ii) विद्वांसः राज्ञः पारितोषिकानि ----- । (अगृह्णन्/अगृहीत)
- (iii) सः मां ----- । (जानीयात् / जानीयाः)
- (iv) ते शिक्षकेण ----- । (प्रेषितः / प्रेषिताः) ।
- (v) वयं भवत्कीर्तिं ----- । (तनुमः / तनोमि)

अथवा / OR

अधोलिखितवाक्येषु विशेष्याणाम् अनुगुणं मञ्जूषायाः विशेषणपदानि योजयत -

निम्नलिखित वाक्यों में मञ्जूषा से विशेष्य के अनुसार विशेषण जोड़िए -

Write the appropriate adjectives from the box with their qualifying nouns in the following sentences :

- (i) अस्माकं शरीरं जलेन ----- पवित्रञ्च भवति । व्
- (ii) अरुणस्य एषः प्रकाशः पूर्वस्यां ----- मरीचिमालिनः ।
- (iii) भोः भोः ----- पुरुषाः ! देवः चन्द्रगुप्तः कुसुमपुरम् अवलोकयितुम् इच्छामि इति ।
- (iv) विपुलहिमराशिना ----- एते गिरयः अतीव शोभन्ते ।
- (v) चिरं जीव, ----- भोजनानां दात्री भव ।

मञ्जूषा

धवलाः, प्रासादाधिकृताः, भगवतो, शोभनानां, स्वच्छम्

9. अधोलिखितेषु वाक्येषु कोष्ठकपदैः सह उपयुक्तविभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थानानि पूरयत -

निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक में दिए गए शब्दों से उपयुक्त विभक्ति का प्रयोग कर रिक्तस्थानपूर्ति कीजिए -

Fill in the blanks using appropriate case-ending with the words given in the brackets in the following sentences: 1×5=5

- (i) वनस्पतीनाम् ओषधीनाम् अपि ----- (सूर्य) विना अस्तित्वं समाप्तं भविष्यति ।
- (ii) कथं स्पर्धते ----- (अहम्) सह दुरात्मा राक्षसः ?
- (iii) तदलं भवतः ----- (सन्ताप) ।
- (iv) नमः ----- (सभा) ।
- (v) ----- (भूमि) अधः कुत्र कुत्र जलं भवति इति विषये बृहत्संहितातः सूचनां प्रदास्यति ।

10. अधोलिखितगद्यांशं, पद्यांशं, नाट्यांशं च तदाधारितन्म्रश्चान्संस्कृतेनोत्तरत :-

निम्नलिखित गद्यांश, पद्यांश एवं नाट्यांश को पढ़कर उन पर आधारित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखें :-

Read the following prose, poetry and drama passage and answer the questions based on them in Sanskrit :

क. गद्यम्

(5)

प्रियवान्धवाः । यूयंसर्वेदिल्लीस्थ – लौहस्तम्भेनपरिचिताः एव । कोऽपि न अद्ययावत् जानाति कथं सः स्तम्भः विकृतिं विना तथैव तिष्ठति । अन्ये विस्मयकराः स्तम्भाः सन्ति – अहमदनगरे कम्पमानाः स्तम्भाः, सुचिन्दरं देवालये स्थिताः सङ्गीतमयाः स्तम्भाः, गोलकुण्डादुर्गे प्रतिध्वन्यात्मकाः स्तम्भाः फतेपुरसीकरीमध्ये स्थिताः ध्वनिवाहकाः स्तम्भाः अद्ययावत् दिग्दिगन्तेषु अस्माकं भारतीयवैज्ञानिकानां गौरवगाथां वर्णयन्ति ।

अ. एकपदेन उत्तरत ।

एकशब्द में उत्तर लिखिए ।

Answer in one word :

- I. स्तम्भाः केषां गौरवगाथां वर्णयन्ति ? ½
- ii. गोलकुण्डादुर्गे स्थिताः स्तम्भाः कीदृशाः सन्ति ? ½

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए

Answer in a complete sentence .

दिल्लीस्थ – लौहस्तम्भः कथं तिष्ठति ? 1

स. निर्देशानुसारम् उत्तरत ।

निर्देशानुसार उत्तर लिखिए ।

Answer as directed .

- i. 'कम्पमानाः स्तम्भाः' अनयोः पदयोः विशेषणपदं किम् ? ½
- ii. मन्दिरे इति अर्थे गद्यांशे किं पदं प्रयुक्तम् ? ½
- iii. 'यूयं सर्वे दिल्लीस्थ – लौहस्तम्भेन परिचिताः एव' अत्र यूयम् इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ? 1
- iv. "स्तम्भाः अस्माकं भारतीयानां वैज्ञानिकानां गौरवगाथां वर्णयन्ति ।" अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ? 1

ख. पद्यम्

(5)

यथा चतुर्भिः कनकं परीक्ष्यते, निघर्षणच्छेदन ताडनैः ।

तथा चतुर्भिः पुरुषः परीक्ष्यते, त्यागेन शीलेन गुणेन कर्मणा ॥

अ. एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर लिखिए

Answer in one word :

i. त्यागेन कस्य परीक्षणं भवति ?

½

ii. कनकस्य परीक्षणं कतिभिः प्रकारैः भवति ?

½

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए

Answer in a complete sentence .

कनकं कथं परीक्ष्यते ?

1

स. निर्देशानुसारम् उत्तरत ।

निर्देशानुसार उत्तर लिखिए ।

Answer as directed .

i. 'सुवर्णम्' इत्यस्य किं पर्यायपदमत्र प्रयुक्तम् ?

½

ii. 'ग्रहणेन' इति पदस्य किं विलोमपदं पद्यांशे प्रयुक्तम् ?

½

iii. 'परीक्ष्यते' इति पदस्य कर्तृपदं किम् ?

1

iv. पद्यांशात् क्रियापदं चित्वा लिखत ?

1

ग. नाट्यांशः

(5)

राजा (सक्रोधम्) आर्येण एव सर्वत्र निरुद्धचेष्टस्य मे बन्धनम् इव राज्यं, न राज्यम् इव ।

चाणक्यः वृषलः! स्वयम् अभियुक्तानां राज्ञाम् एते दोषाः सम्भवन्ति ।

राजा यद्येवं तर्हि कौमुदीमहोत्सव – प्रतिषेधस्य तावत् प्रयोजनं श्रोतुमिच्छामि ।

चाणक्यः कौमुदीमहोत्सवस्य आयोजनस्य प्रयोजनं श्रोतुमिच्छामि ।

राजा प्रथमं मम आज्ञायाः पालनम् ।

चाणक्यः प्रथमं ममापि तव आज्ञायाः उल्लंघनम् एव । अथ अपरम् अपि प्रयोजनं श्रोतुमिच्छसि तदपि कथयामि ।

राजा कथ्यताम् ।

चाणक्यः वत्स ! श्रूयताम् अवधार्यतां च । पितृवधात्क्रुद्धः राक्षसोपदेशप्रवणः महीयसा म्लेच्छबलेन परिवृतः पर्वतक – पुत्रः मलयकेतुः अस्मान् अभियोक्तुम् उद्यतः । सोऽयं व्यायामकालो, न उत्सवकालः इति । अतः इदानीं प्रारब्धव्यः । अस्मिन् समये किं कौमुदी – महोत्सवेन इति प्रतिषिद्धः । राष्ट्रचिन्ता ननु गरीयसी । प्रथमं राष्ट्रसंरक्षणं ततः उत्सवाः इति ।

अ. एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर लिखिए

Answer in one word :

i. राजा कस्य महोत्सवस्य आयोजनं कर्तुम् इच्छति ?

½

ii. चाणक्यकं 'वृषलः' इति सम्बोधयति ?

½

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए ।

Answer in a complete sentence .

राजा सक्रोधं किं वदति ?

1

स. निर्देशानुसारम् उत्तरत ।

निर्देशानुसार उत्तर लिखिए ।

Answer as directed .

i. 'क्रुद्धः' इति पदं कस्य पदस्य विशेषणमस्ति ?

½

ii. 'महीपानाम्' इति पदस्य किं पर्यायपदम् ?

½

iii. 'कथयामि' इति क्रियापदस्य कः कर्ता ?

1

iv. सः' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

1

11. यथानिर्देशं प्रश्नद्वयम् उत्तरत ।

यथा निर्देश दोनों प्रश्नों के उत्तर दीजिए ।

Answer both the questions as directed

(4)

i. 'दारिद्र्ये दुर्लभं सत्त्वम्' अयं पाठः कस्मात् नाटकात् उद्धृतः एवं अस्य नाटकस्य नायकः कः?

2

ii. 'दानं श्रेयस्करम्' इति प्रत्ययादेवममार्थाः क्षीणाः जाताः ।..... इयं पंक्तिः केन कं प्रति कथिता ?

2

12. अधोलिखितपद्यांशस्य भावार्थम् उचितविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत ।

(4)

अ. उत्तिष्ठत, जाग्रत, प्राप्य वरान्निबोधत ।

i. आलस्यं त्यक्त्वा लक्ष्यं प्राप्तुम् उद्यताः भवत ।

ii. यूयं ज्ञानं प्राप्तुं तत्पराः उद्यताः भवत ।

iii. यः आलस्यं करोति, सः सफलः न भवति ।

आ. सत्यमेव जयति नानृतम् ।

i. सर्वदा सत्यं वद ।

ii. सर्वदा सत्यस्य जयः भवति, असत्यस्य न ।

iii. सत्यम् अमृतसादृश्यं भवति

अथवा

अधोलिखितस्य पद्यस्य प्रदत्तं भावार्थं मञ्जूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा पुनः लिखत ।
यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्मन्येवानुपश्यति, सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते ॥
भावार्थः :

यः ----- सर्वान्प्राणवतः जनान् स्वकीये ----- पश्यति, सर्वान् ----- पश्यति,
सर्वजनाः मत्सदृशाः एव, सर्वेषु स एव आत्मा विराजते यः मयि इति यदा ज्ञानं भवति, तत्पश्चात् सः
केनापि सह ----- कर्तुं न शक्नोति, सर्वेषां रक्षणे परोपकरणे च उद्यतः भवति ।

मञ्जूषा

आत्मवत्, मनुष्यः, घृणां, हृदये

13.

अधोलिखितश्लोकद्वयस्य प्रदत्तान्वये मञ्जूषातः पदैः रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा अन्वयं पुनः लिखत ।

निम्नलिखित दो श्लोकों के लिए दिए गए अन्वयों में मञ्जूषा के पदों से रिक्तस्थानों की पूर्तिकर अन्वय को पुनः लिखिए ।

The prose order renderings of the following two verses have been given below :

Fill in the blanks from the words given in the box and rewrite the same : $\frac{1}{2} \times 8 = 4$

I. अशक्तैर्बलिनः शत्रोः कर्तव्यं प्रपलायनम् ।

आश्रितव्योऽथवा दुर्गः नान्या तेषां गतिर्भवेत् ॥

अन्वय - अशक्तैः ----- शत्रोः पलायनं ----- अथवा दुर्गः ----- । तेषाम्
----- गतिः न भवेत् ।

II. विद्यमाना गतिः येषामन्यत्रापि सुखावहा ।

ते न पश्यन्ति विद्वांसो देहभङ्गकुलक्षयम् ॥

अन्वय - येषां ----- अपि विद्यमाना ----- गतिः, ते विद्वांसः ----- कुलक्षयं
न ----- ।

मञ्जूषा

अन्यत्र, कर्तव्यम्, सुखावहा, बलिन, देहभङ्ग, अन्या, आश्रितव्यः, पश्यन्ति

14. अधोलिखितानां 'अ' स्तम्भस्य विशेषणानां 'आ' स्तम्भस्य विशेष्यैः सह सार्थकमेलनं कुरुत ।

निम्नलिखित 'अ' स्तम्भ के विशेषणों का 'आ' स्तम्भ के विशेष्यों के साथ सार्थक मिलान कर लिखिए ।

Match the following

(4)

(अ)

(आ)

क. दृढः

i. भूमि

ख. रोचकम्

ii. मूर्ति

ग. विशालकाया

iii. सङ्कल्पः

घ. नीलवर्णा

iv. दिवानिशम्

15. कोष्ठकात् शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत । (4)

कोष्ठक से उचित विकल्प चुनकर लिखिए ।

- i. भगवतः मरीचिमालिनः उदयः कस्यां दिशायां भवति ? (पूर्वस्याम्/उत्तरस्याम्/पश्चिमदिशायाम्)
ii. सूर्यः वर्षं कतिभागेषु विभाजते ? (चतुर्भागेषु/द्वयोः भागयोः/द्वादशभागेषु)
iii. अहोरात्रं कः जनयति ? (ब्रह्मा/ सूर्यः/चन्द्रमा)
iv. सूर्यः केषाम् आत्मा ? (जडवस्बुनाम्/चेतनानाम्/जडचेतनानाम्)

खण्ड : घ (SECTION - D)

भाग 2 (PART II)

सामान्यः संस्कृतसाहित्यपरिचयः

सामान्य संस्कृतसाहित्य परिचय

General introduction to Sanskrit Literature

16. अधोलिखितेषु कस्यापि एकस्य संक्षिप्तः परिचयः संस्कृतेन लेखनीयः :-

निम्नलिखित में से किसी एक का संक्षिप्तपरिचय संस्कृत में लिखिए :-

Write a brief note on any one of the following in Sanskrit :

(5)

1. कालिदासः 2. भारविः 3. विशाखदत्तः

अथवा

अधोलिखितेषु मञ्जूषापदसहायतया रिक्तस्थानानि पूर्यित्वा पुनः लिखत ।

मञ्जूषा के पदों की सहायता से रिक्तस्थानों की पूर्ति कर पुनः लिखिए।

½ *10=5

Fill in the blanks in the following using the words from the box and rewrite the same.

1. .... आख्यायिका च गद्यकाव्यस्य प्रमुखं भेदद्वयम् ।
2. पञ्चसन्धिसमन्वितं ..... भवति ।
3. प्रकरणम् ..... एकः भेदः अस्ति ।
4. महाभारते ..... पर्वाणि सन्ति ।
5. गद्यपद्यमयी रचना ..... इति कथ्यते ।
6. सर्वप्रथमः त्वक्प्रत्यारोपकः ..... अस्ति ।
7. ईशोपनिषद् ..... चत्वारिंशत्तमः अध्यायः अस्ति ।
8. मुद्राराक्षसे ..... अभावः वर्तते ।
9. बुद्धचरितस्य रचयिता ..... अस्ति ।
10. पद्यकाव्यस्य भेदद्वयम् अस्ति महाकाव्यं ..... च ।

मञ्जूषा

अष्टादश, कथा, खण्डकाव्यम्, रूपकस्य, अश्वघोषः, सुश्रुतः, चम्पू, नाटकम्, विदूषकस्य, शुक्लयजुर्वेदस्य

17. संस्कृतनाटकस्य मुख्यपञ्चविशेषतानाम् उल्लेखं कुरुत ।

5

संस्कृत नाटक की किन्ही पाँच विशेषताओं का उल्लेख कीजिए ।

Write any five characteristics of the **Drama** literature in Sanskrit .